

бода на волята, като възможност да се постъпва съобразно с волеизлияние, което не е детерминирано от външните условия“.

С Кармен е родствена лирическата героиня от стихотворението на Багряна „Стихий“:

*Как ще спреш ти мене – волната,
скитницата, непокорната –
родната сестра на вятъра,
на водата и на виното,
за която е примамница
непостижното, просторното,
дето все сънува пътища –
недостигнати, неминати,
– мене как
ще спреш?*

Жени като Кармен са познати от живота, а и от литературата – много преди Мериме. Кармен има своя литературен прототип у Пушкин – в образа на Земфира например в поемата „Цигани“ (1824 г.). И това твърдение се основава не само на литературния текст, а и на биографични данни за самия Мериме. Той е познавал творчеството на Пушкин, както и на други руски писатели: Гогол, Тургенев. Прежежда Пушкин („Дама пика“, „Цигани“). Не може да се твърди, че в „Кармен“ (1845 г.) има преки алюзии от Пушкин, но типологичната близост между двата централни женски персонажа – Земфира и Кармен, е повече от очевидна. Тяхното житейско поведение, житейската им философия е близка. Те си приличат в най-главното: в представата си за света и най-вече в представата си за любовта като абсолютен, т.е. като най-висша същност и смисъл на живота, в името на която всичко друго трябва да се принесе в жертва. И Земфира, и Кармен противопоставят на общоприетата обществена санкция за любовта своя възглед, който не се съобразява с установените морални норми, защото се подчинява на свой нравствен императив. А този императив е именно свободата – в нейната романтична интерпретация, разбирана като възможност „на индивида да постъпва според собствената си воля, според собственото си желание, без да се съобразява с обществените норми на другите като цялост“. Издигнала в култ именно тази свобода, Кармен предпочита да загине, но да не се преклони, да не изневери на собствената си природа. Тя притежава свръхразвито чувство за чест и за морал – според собствените ѝ представи, разбира се. Тя не може да приеме предложението на дон Хосе да замине с него, защото е престанала да го обича, а такъв живот – без любов, е неморален за нея. Макар че тя едва ли си дава ясна сметка за това – моралните норми не са меродавни за нея, защото се подчинява по-скоро на обичайното право, което санкционира поведението на нейните съплеменници – циганите. Моралните норми са обществени норми, а Кармен живее извън обществото. Естествено е тя да не ги познава и да не им се подчинява. За нея морално е това, което е природно. Затова Кармен следва само поветата на природата си.

Обичайното право на циганите е пълното зачитане на личната воля, т.е. на личната свобода. И тя именно е издигната на такъв пиедестал, че е извисена до степента на идеал. Тя подчинява всичко – дори своята противоположност